

GÖSTA BAGGE

IN MEMORIAM

MED Gösta Bagges bortgång onsdagen den 3 januari 1951 efter en långvarig och svår sjukdom förlorade Svensk Tidskrift den man, vars insatser varit för tidskriften grundläggande och vägledande under hela dess tillvaro.

Gösta Bagge utgick ur en miljö, där medvetandet om de förpliktelser, som åtfölja de samhälleliga förmånerna, var osedvanligt levande och starkt. Bestämmande intryck i de stora samhällsfrågorna mottog han tidigt i den krets kring Harald Hjärne, där han fann en rad av sina närmaste vänner och blivande medarbetare. Bland de begåvade unga män, som från Hjärnes kateder gingo att vinna ledande ställningar inom skilda områden av svenskt liv, intog Gösta Bagge tidigt sin egen plats genom sitt starka intresse för de sociala frågorna, vilket ytterligare mognade tack vare intrycken under grundliga utländska studieresor, särskilt till Amerika. Hans sociala intresse var ej blott teoretiskt; under en följd av år ägnade han mycken tid åt arbete bland Stockholmsungdomen. Samtidigt bedrev han de nationalekonomiska studier, vilka i sinom tid skulle föra honom fram till en lärostol vid Stockholms Högskolas nygrundade humanistiska fakultet.

Det är blott naturligt, att Bagge och hans krets tidigt sökte en lämplig plattform i den offentliga debatten för att förfäkta sina ideal. Ursprungligen medarbetade de i Adrian Molins 1907 startade tidskrift *Det Nya Sverige*. Men det visade sig snart, att uppfattningarna på väsentliga punkter ej kunde förenas. I början av 1910 blevo slitningarna skarpa, och på sommaren samma år kom den slutliga brytningen.

Under hösten 1910 skedde så förberedelserna för utgivning av den nya *Svensk Tidskrift*, och med 1911 började den utkomma. Som redaktörer stodo från början Gösta Bagge och Eli Heckscher; med skiftande medredaktörer kvarstod Bagge såsom tidskriftens ledare ända till 1930, alltså i hela tjugo år. Från 30-talets början

Gösta Bagge in memoriam

hindrade hans övriga värv honom att handhava redaktionen, ehuru han alltjämt ägnade Svensk Tidskrift mycket intresse och ihågkom den med bidrag. Men sedan han lämnat sina politiska värv och stod inför emeritusåldern som akademisk lärare, återinträdde han i slutet av 1948 som ansvarig utgivare och den ene redaktören och hade i dessa egenskaper den främsta omsorgen om årgångarna 1949 och 1950. Hans förbindelser med Svensk Tidskrift ompännades således ej mindre än fyrtio år.

Som ledare för en tidskrift med på en gång politiskt och allmänkulturellt innehåll har Gösta Bagge gjort en märklig insats i den svenska publicitetens historia. Med den högt bildade mannens vida allmänna intressen hade han i fullt mått den andliga spännvidd, som uppgiften krävde. Hans redaktionsledning utmärktes av samma föredömliga ansvarsmedvetande, som präglade all hans övriga offentliga gärning. Vederhäftighet liksom formell stringens och omsikt voro oefftergivliga krav. Det var ej fråga om att låta slumpen spela in vid tidskriftens redigering, utan varje häfte planerades noga i förväg i samråd med kretsen av förtroliga medarbetare. Artiklar om skilda, på det ena eller andra sättet aktuella ämnen beställdes hos sakligt därtill särskilt ägnade författare. De inkomna bidragen granskades noga, ur formell lika väl som saklig synpunkt. Ovederhäftighet, löslighet och slapp formgivning utmönstrades obarmhärtigt, men kritiken var positiv, och de redaktionella sammankomsterna blevo tack vare ledarens älskvärda spiritualitet sällsynt angenäma och stimulerande.

Den anda av sakligt kunnande, formell genomarbetning och riderlig polemik, som utmärkt all Gösta Bagges verksamhet i Svensk Tidskrift skall för tidskriften vara ett förpliktande arv.

Arbetet i Svensk Tidskrift var blott ett led, ehuru på sätt och vis det första, i Gösta Bagges offentliga gärning. Tidigt, redan från 1913, kom han in i Stockholms kommunalpolitik och nådde där snart de ledande posterna. Hans mångsidiga vetande och levande intresse just på de områden, som då på allvar blivit aktuella för den växande storstaden, gjorde honom alldeles särskilt skickad att där föra en upplyst reformkonservativs talan.

Under 1920-talet och det tidigare 1930-talet var det dock kanske främst undervisningen, som tog hans krafter i anspråk. Som Socialpolitiska institutets grundare och ledare under en lång följd av år utförde han en nyskapande insats av banbrytande betydelse för arbetet inom det nya svenska samhälle, som var på väg att byggas upp under medverkan av entusiastiska krafter ur skilda läger. Men

Gösta Bagge in memoriam

samtidigt var han, som vid hans död en av hans främsta lärjungar betygt, den inspirerande centrala gestalten i det resultatrika, även internationellt synnerligen uppskattade arbete, som under 1920-talet och åren närmast därefter utfördes vid det av Bagge själv skapade Socialvetenskapliga institutet vid Stockholms Högskola.

Vid 1930-talets mitt kallades Gösta Bagge under brydsamma förhållanden att efterträda Arvid Lindman som den svenska högerns ledare och därmed som en av de bestämmande krafterna i svensk politik. För uppgiften hade han mycket stora förutsättningar i sina vidsträckta kunskaper och intressen över hela statslivets fält, från social och ekonomisk politik till försvars- och utrikesfrågorna, liksom i sin formella talang — få politiska tal torde vid senare läsning stå sig så väl som hans — och sitt anslående framträdande. Det kan naturligtvis också sägas, att hans förnäma saklighet och höga anspråk på redbar vederhäftighet ej voro enbart en tillgång, när det gällde modern partipolitik bland de stora massor, som numera fått röstsedeln i handen, liksom att hans styrka knappast låg i att snabbt vinna ytlig kontakt med främmande människor, som ej intresserade honom. Som alltid nedlade han ett energiskt, plikttroget och högt kvalificerat arbete även som partiledare, och vad han betytt för Sveriges höger, blev kanske tydligast sedan han självmant dragit sig tillbaka från ledningen 1944, efter att ha nått den ålder, då enligt hans mening det aktiva partiledarskapet ej längre var naturligt.

Då hade han emellertid redan i fem år främst ägnat sina krafter åt en än mer krävande uppgift, en av de ledande posterna i den samlingsregering, som hade att svara för Sveriges öden under de svåraste förhållanden, som vårt land mött på mer än hundra år. Ursprungligen lär det ha varit tal om hans placering som utrikes- eller försvarsminister — för bägge uppgifterna hade han förutsättningar i sitt vetande och sina intressen — men slutligen fick han ecklesiastikdepartementet på sin lott. Då hans departement under krisåren av ekonomiska skäl måste få nöja sig med en rätt stillastående verksamhet, gav detta honom också den möjlighet han själv önskade att intimt följa de stora ödesfrågorna under de första, kritiska åren. Under denna tid torde han tillsammans med de bägge excellenserna och försvarsministern ha utövat ett avgörande inflytande på Sveriges politik, och vid ett par uppmärksammade tillfällen var det han, som inför offentligheten framträdde som regeringens språkrör. Med sin nästan övermättade känsla av an-

Gösta Bagge in memoriam

svar, sin realpolitiska inställning och sina krav på noggrann prövning av terrängens bärkraft före varje steg torde Gösta Bagge i allmänhet ha gjort sitt inflytande gällande till förmån för en försiktig utrikespolitik, parad med oavslätlig strävan till försvarsberedskapens stärkande.

Mot krigets slut blevo förhållandena i viss mån annorlunda och bidro till att hans inflytande minskades. Krigets utgång kunde förutses och verkade i vänsterriktning, det socialdemokratiska partiet lät sig ej längre bindas av tidigare utfästelser att skjuta kontroversiella inre frågor åt sidan. Det torde därför för Gösta Bagge snarast ha varit en befrielse, när han lämnade regeringen.

Inom departementet var det skolfrågan, som främst fångade hans intresse, och där tog han tidigt ett betydelsefullt initiativ med skolutredningens tillsättande, liksom han själv ledde dess arbete. Få företeelser i vårt offentliga liv under senare år ha varit obehagligare än den lika lågsinta som trångsynta kritik, varmed man på vissa håll inom pressen följde denna utrednings verksamhet. Allt tydligare blir, att skolreformen, i den mån den överhuvud taget låter sig praktiskt genomföra, till väsentliga delar måste bygga på den Baggeska utredningens solida arbete, sedan mera luftiga projekt förpustat.

Med Gösta Bagge lämnar en stor fosterlandsvän och riddersman Sveriges offentliga liv, där han med sin sällsynta kunnighet, sin ovanliga arbetsförmåga och sin fläckfria redbarhet gjort förblivande insatser på skilda arbetsfält.